
ZASADY SŁUŻENIA NA PIASKU

WG M. RUMINA

Użyte oznaczenia:

\mathcal{X} – celebrans

\mathcal{D} – diakon

\mathcal{S} – subdiakon

\mathcal{C} – ceremoniarze

\mathcal{A} – akolici

\mathcal{T} – turyferarz

† – krzyż procesyjny

\mathcal{O} – ombrelino

1 SPOSOBY SŁUŻENIA NA PIASKU

1.1 RODZAJE MSZY ŚW.

- **recytowana** – z jednym lub dwoma ministrantami
- **recytowana świąteczna** (także kolędowa) – z jednym lub dwoma, w niedziele i święta poza wielkim postem, klęczy się na niej i stoi jak na mszy śpiewanej
- **śpiewana *na dwóch*** – msza śpiewana bez \mathcal{C} i \mathcal{T}
- **śpiewana z okadzeniem** – standardowa msza niedzielna z \mathcal{C} i \mathcal{T}
- **śpiewana *bardziej uroczysta*** – bardziej uroczysta msza świąteczna (np. Wigilia Zesłania Ducha Św.), z lucenarium, obrusem komunijnym, okadzeniem i ew. dodatkowymi obrzędami
- **soleanna** – z asystą \mathcal{D} i \mathcal{S} , lucenarium

Przy zastosowaniu bardziej uroczystych form liturgicznych – jeśli jest duża ilość ministrantów – wyznacza się drugiego ceremoniarza, który

- prowadzi procesję wejścia i inne procesje, które także ustawia przed wyruszeniem. Dbą o dobre tempo
- wprowadza duchownych i ministrantów do chóru
- w razie potrzeby zajmuje miejsce przy $\mathcal{C}1$, aby wspólnie asystować \mathcal{X} .
- kontroluje na bieżąco, czy czegoś nie brakuje, czy nie powinien czegoś donieść itp.
- wprowadza lucenarium i procesję „dwójkami” do przyjmowania Komunii Św.

2 ASPERSJA

Potrzebne: kociołek z wodą, kropidło, książka z modlitwami, ornat i manipularz na sedilii. \mathcal{X} ubrany w kapę w kolorze dnia.

Zasady ogólne:

- na wejście nie niesie się kadzielnicy
- na początku aspersji klękają tylko \mathcal{X} i \mathcal{C}
- ministrantów kropi się sprzed stopni ołtarza jednym bądź dwoma rzutami
- \mathcal{AA} odbierają od ceremoniarza użyte już przedmioty
- \mathcal{AA} asystują \mathcal{X} podczas przebierania się w ornat

Krok po kroku:

- Procesja wchodzi do prezbiterium w zwykłej kolejności. \mathcal{T} nie niesie kadzielnicy. \mathcal{AA} stawiają świece na kredencji.
- \mathcal{X} poza mszami solennymi asystuje sam \mathcal{C} .
- W prezbiterium \mathcal{C} odbiera od \mathcal{X} biret, odnosi go na sedillę.
- Kiedy \mathcal{X} dotrze do ołtarza, przyklęka razem z \mathcal{C} .
- \mathcal{X} klęka na dwa kolana na pierwszym stopniu ołtarza, a \mathcal{C} na podłodze z jego prawej strony. Pozostali ministranci nie klękają, lecz stoją.
- \mathcal{C} z zachowaniem pocałunków podaje \mathcal{X} kropidło.
- \mathcal{X} intonuje *Asperges me* lub *Vidi aquam*. Jednocześnie kropi stopnie ołtarza wodą święconą.
- \mathcal{X} kreśli kropidłem na swoim czole znak krzyża, potem podaje kropidło do przeżegnania się \mathcal{D} i \mathcal{S} , jeśli ich nie ma - \mathcal{C} . Potem wstają. \mathcal{C} podnosi kociołek z wodą.
- \mathcal{X} stojąc przed stopniami ołtarza kropi jednym rzutem najpierw \mathcal{AA} , potem jednym rzutem ministrantów w chórze.
- \mathcal{X} i \mathcal{C} przyklękają przed ołtarzem, po czym idą przez kościół kropiąc lud wodą święconą. Zaczynają od strony epistoły. \mathcal{C} podaje \mathcal{X} wodę z kociołka i lekko podtrzymuje kapę, żeby \mathcal{X} mógł swobodnie kropić.
- Podczas wersetu *Gloria Patri et Filio et Spiritui Sancto* \mathcal{X} zwraca się w kierunku ołtarza i wspólnie z \mathcal{C} wykonują głęboki ukłon.
- Na *Sicut erat in principio...* idą kropić dalej. Kiedy zmieniają kierunek i wracają w kierunku ołtarza, przyklękają pośrodku.
- Po *Gloria Patri* \mathcal{AA} przechodzą ze swojego miejsca przy kredencji na miejsca przy sedilii. \mathcal{T} podsyca ogień i przygotowuje się do wejścia z nim do prezbiterium.
- Kiedy \mathcal{X} i \mathcal{C} wróca do prezbiterium, \mathcal{A} stojący bliżej ołtarza odbiera od \mathcal{C} kociołek i kropidło i odnosi je na kredencję.
- \mathcal{C} podaje \mathcal{X} książkę z modlitwami i wskazuje mu właściwe modlitwy.
- Po odśpiewaniu modlitw \mathcal{C} odbiera książkę.
- \mathcal{X} i \mathcal{C} przyklękają i udają się do sedilii.
- \mathcal{A} bliżej ołtarza odbiera od ceremoniarza książkę i zanoszą ją na kredencję.
- \mathcal{A} stojący bliżej nawy ściąga z \mathcal{X} kapę i trzyma ją jak parawan, zasłaniając zmieniającego szaty \mathcal{X} .
- \mathcal{C} podaje \mathcal{X} manipularz, pomaga mu ubrać ornat i daje znak \mathcal{A} trzymającemu kapę, że ten może już odejść.
- \mathcal{X} z \mathcal{C} udają się do ołtarza i rozpoczynają Mszę od modlitw u stopni ołtarza.

3 WYSTAWIENIE NAJŚWIĘTSZEGO SAKRAMENTU

Potrzebne: kapa, monstrancja, welon naramienny

Zasady ogólne:

- Ministranci posługujący nie klękają podczas wystawienia na stopniu ołtarza, ale na podłodze!
- Podczas wystawienia na ołtarzu nie powinny stać tablice ołtarzowe, relikwie, kielich, mszał
- Jeśli jest piąty ministrant, który słucha Mszy w chórze, asystuje on \mathcal{X} razem z \mathcal{C} podczas wystawienia. Przynosi on kapę do przebrania \mathcal{X} , a także podtrzymuje brzegi kapy podczas błogosławieństwa.
- Jeśli nie ma piątego ministranta, kapę do przebrania przynosi \mathcal{T} , a podczas błogosławieństwa brzeg kapy podtrzymuje \mathcal{A} .
- \mathcal{AA} w odpowiednich momentach podają \mathcal{C} , a także odbierają od niego: książki z modlitwami, welon naramienny, inne potrzebne rzeczy.
- Podczas wystawienia nie błogosławi się kadzidła, nie całuje się dłoni \mathcal{X} , nie oddaje się nikomu rewerencji (pokłonów). W chórze nie siadamy, lecz pozostajemy w pozycji klęczącej.

Krok po kroku:

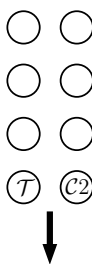
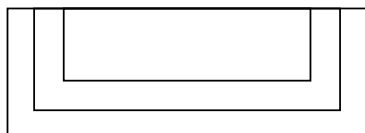
- Przed Mszą wyznacza się ministranta z chóru do pełnienia funkcji asystenta przy wystawieniu. Jeśli jest tylko 4 ministrantów, kapę \mathcal{X} przynosi \mathcal{T} , a podczas błogosławieństwa brzegi kapy podtrzymuje \mathcal{A} .
- Asystent (jeśli go nie ma, to \mathcal{T}) – podczas modlitwy *Postcommunio* udaje się do bocznego ołtarza po kapę.
- Po odśpiewaniu *Benedicamus Domino* \mathcal{X} z \mathcal{C} klęka przed ołtarzem i udaje się do sedilli.
- Asystent (lub \mathcal{T}) trzyma kapę jak parawan przy sedilli, w tym czasie \mathcal{C} pomaga \mathcal{X} zdjąć ornat i manipularz. Na znak \mathcal{C} asystent zakłada \mathcal{X} kapę.
- \mathcal{T} udaje się po kadzielnicę i przynosi ją.
- W tym czasie \mathcal{AA} :
 - kładą tablice ołtarzowe tak, aby nie przeszkadzały w wystawieniu
 - jeśli \mathcal{X} tego nie zrobił, rozkładają korporał z bursy obok tabernakulum
 - ściągają z ołtarza relikwie
 - ściągają z ołtarza mikrofon i umieszczają go na drugim stopniu ołtarza po stronie Ewangelii, bliżej środka, wraz ze statywem
 - umieszczają na ołtarzu monstrancję po stronie Ewangelii, otworem zwróconą w kierunku korporału
 - wracają na swoje miejsca
- Kiedy \mathcal{AA} wypełnili swoje zadania, \mathcal{C} daje znak \mathcal{X} .
- \mathcal{X} w asyście \mathcal{C} i asystenta (jeśli jest) udają się do ołtarza i przyklękają. Asystent zajmuje miejsce po stronie Ewangelii, a \mathcal{C} po stronie Epistoły. \mathcal{X} wchodzi po stopniach ołtarza do tabernakulum i dokonuje wystawienia.
- Kiedy \mathcal{X} wszedł na ostatni stopień, \mathcal{C} daje znak wszystkim do ukłęknięcia na dwa kolana. **\mathcal{C} i asystent klękają na podłodze, nie na stopniu ołtarza!**
- Kiedy \mathcal{X} dokona wystawienia i schodzi na dół, klęka na pierwszym stopniu ołtarza. Razem z \mathcal{C} i asystentem wykonują głęboki ukłon przed Sanctissimum.
- Potem wstają, \mathcal{T} podchodzi do \mathcal{C} . Następuje zasypanie kadzidła. Asystent podtrzymuje prawy brzeg kapy, \mathcal{C} podaje łódkę. Nie prosi się \mathcal{X} o błogosławieństwo, nie całuje się łyżeczki.
- Po zasypaniu \mathcal{C} oddaje łódkę \mathcal{T} i odbiera od niego trybularz.
- Po ukłęknięciu \mathcal{C} podaje \mathcal{X} trybularz bez pocałunków.
- Po wykonanym głębokim ukłonie okadza się Najświętszy Sakrament. \mathcal{C} i asystent podtrzymują brzegi kapy.
- \mathcal{C} klęcząc oddaje trybularz \mathcal{T} , który odchodzi na bok.

- \mathcal{A} podaje klęczącemu \mathcal{C} książkę z modlitwami. \mathcal{C} podaje ją \mathcal{X} . Asystent umieszcza mikrofon przed \mathcal{X} .
- Brzegi kapy układa się elegancko na drugim stopniu ołtarza, tak żeby zakrywały przestrzeń przed \mathcal{X} – Nie powinny niechlujnie zwisać po bokach!
- W razie potrzeby \mathcal{C} i asystent pomagają \mathcal{X} z książką i modlitwami.
- Po skończonych modlitwach, kiedy intonuje się *Tantum ergo*, na słowa *Veneremur cernui* (*Upadajmy wszyscy wraz*) wszyscy skłaniają się nisko.
- Potem \mathcal{T} zbliża się do \mathcal{C} i następują drugie zasypanie i okadzenie Sanctissimum.
- Po okadzeniu \mathcal{A} podaje \mathcal{C} welon naramienny.
- \mathcal{X} sam wstaje i śpiewa orację przed błogosławieństwem. (Jeśli potrzeba, podaje się mu tekst)
- Po oracjach \mathcal{X} klęka. \mathcal{C} podaje mu welon naramienny.
- \mathcal{X} , \mathcal{C} i asystent (lub \mathcal{A}) wstępują na stopnie ołtarza. Podczas błogosławieństwa Sanctissimum \mathcal{C} i asystent klęcząc na najwyższym stopniu ołtarza podtrzymują brzegi kapy. Po błogosławieństwie przyklękają na najwyższym stopniu razem z \mathcal{X} .
- \mathcal{A} dzwoni dzwonkiem podczas błogosławieństwa.
- Po przyklęgnięciu na najwyższym stopniu \mathcal{X} ponownie klęka na pierwszym stopniu ołtarza, a \mathcal{C} i asystent klękają na podłodze. Wykonują głęboki ukłon.
- \mathcal{C} odbiera welon od \mathcal{X} . \mathcal{A} podchodzi do \mathcal{C} , odbiera od niego welon, składa go i kładzie na kredencji.
- Jeśli odmawia się *Divinae Laudationes* (*Niech będzie Bóg uwielbiony...*), \mathcal{C} podaje tekst \mathcal{X} .
- \mathcal{X} ponownie wstępuje sam na najwyższy stopień i dokonuje schowania Najświętszego Sakramentu.
- \mathcal{A} dzwoni dzwonkiem na zamknięcie tabernakulum i wtedy \mathcal{C} daje wszystkim znak do powstania.
- Wyjście z prezbiterium jak zawsze po każdej Mszy Świętej.

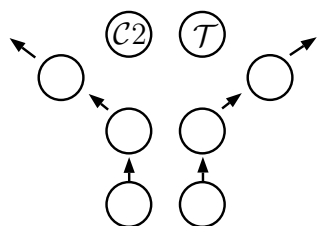
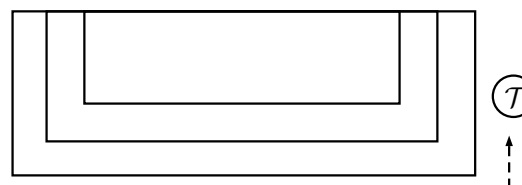
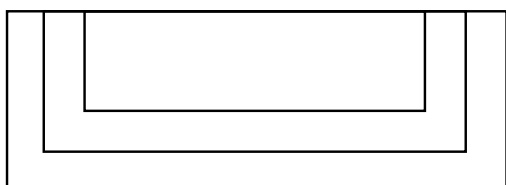
4 LUCENARIUM

Potrzebne: 6(4) ministrantów siedzących w chórze, $\mathcal{C}2$ lub \mathcal{T} (gdy nie ma $\mathcal{C}2$ \mathcal{T} prowadzi i daje znaki), 6(4) pochodni wystawionych koło bazy \mathcal{T}

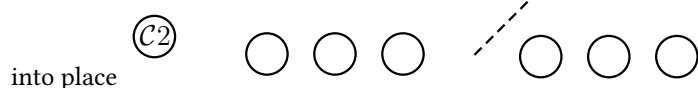
- Po okadzeniu ludu \mathcal{T} zatrzymuje się n przy stopniu prezbiterium i zwraca się w kierunku ołtarza. Dołącza do niego $\mathcal{C}2$ i 6 ministrantów wyznaczonych do lucenarium.
- Na znak $\mathcal{C}2$ klękają i wychodzą do bocznej nawy po pochodnie. (Rys. 1)
- Przygotowują pochodnie, mogą zasypać kadzielnicę.
- Na śpiew *Sanctus* bardzo powoli wchodzą do prezbiterium rozchodząc się na boki (Rys.2a)
- Ustawieni odpowiednio przyklękają, po czym klękają na dwa kolana (Rys.2b)
- \mathcal{T} zajmuje miejsce z prawej strony na pierwszym stopniu ołtarza. Klęczą przez cały Kanon.
- Na *Per omnia saecula saeculorum* wstają, wykonują skłon na *Oremus*, a następnie przyklękają i na czele z \mathcal{T} i $\mathcal{C}2$ wychodzą z prezbiterium (Rys. 3a oraz Rys. 3b)

Rys. 1. Wyjście ministrantów podczas ofiarowania

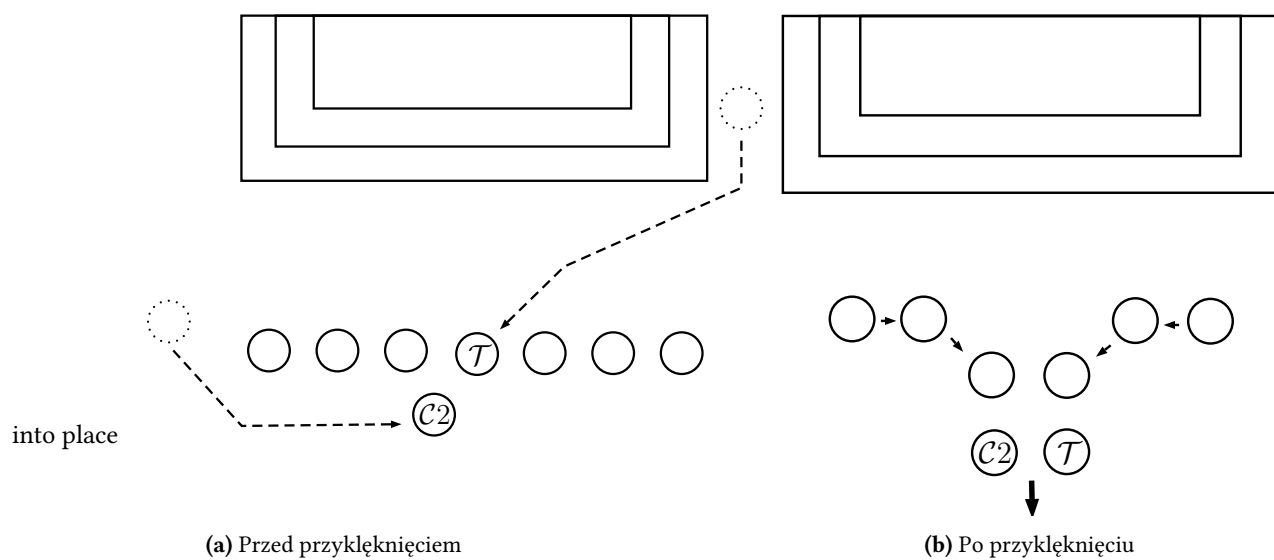

(a) Przed przyklęnięciem

(b) Po przyklęnięciu

Rys. 2. Wejście ministrantów na *Sanctus*

Rys. 3. Wyjście ministrantów po *Per omnia secula seculorum*

Uwaga! Na Mszy Wieczery Pańskiej w Wielki Czwartek ministranci z pochodniami nie wychodzą z prezbiterium, tylko oczekują na procesję.

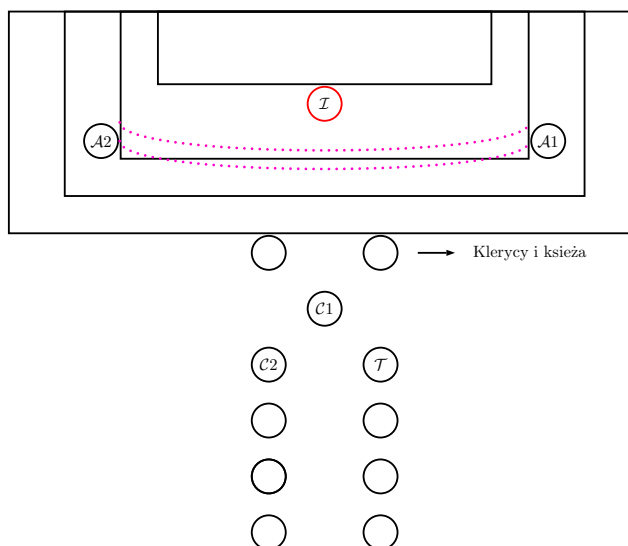
5 KOMUNIA ŚWIĘTA BARDZIEJ UROCZYSTA

5.1 KOMUNIA ŚWIĘTA DWÓJKAMI – BEZ OBRUSU KOMUNIJNEGO

- Ministranci biorący udział w lucenarium wchodzą dwójkami do prezbiterium, tworząc w ten sposób naturalną „kolejkę”. Przed nimi do kolejki wchodzi \mathcal{AA} , trzymając w rękach patenę. Za nimi miejsce zajmuje \mathcal{C} razem z \mathcal{T} lub innym ministrantem.
- Na znak \mathcal{C} cała procesja komunijna najpierw przyklęka, a potem klęka na dwa kolana. \mathcal{AA} wchodzi na najwyższy stopień ołtarza i przyjmuje Komunię Świętą jako pierwsi.
- \mathcal{AA} po przyjęciu Komunii Świętej na najwyższym stopniu ołtarza i przyklęknięciu zajmują miejsce przy celebransie z pateną i świeczką sanctusową.
- Każda para tuż przed przyjęciem Komunii Świętej przyklęka na podłodze, razem z parą poprzedzającą, która już Komunię przyjęła.
- Każda para po przyjęciu Komunii Świętej przyklęka, po czym odchodzi na stronę Ewangelii, w kierunku chóru.

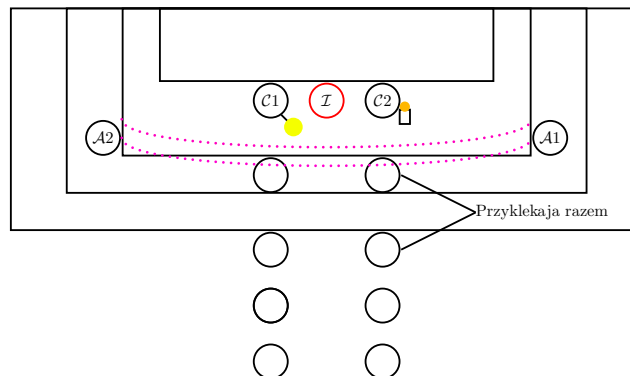
5.2 ŚPIEWANA BARDZIEJ UROCZYSTA – Z OBRUSEM KOMUNIJNYM

- Podczas śpiewu *Agnus Dei* $\mathcal{A}1$ bierze z kredencji obrus komunijsny, razem z $\mathcal{A}2$ klękają pośrodku, wchodzi na najwyższy stopień ołtarza i klęcząc przodem do siebie trzymają rozłożony obrus (Rys. 4).

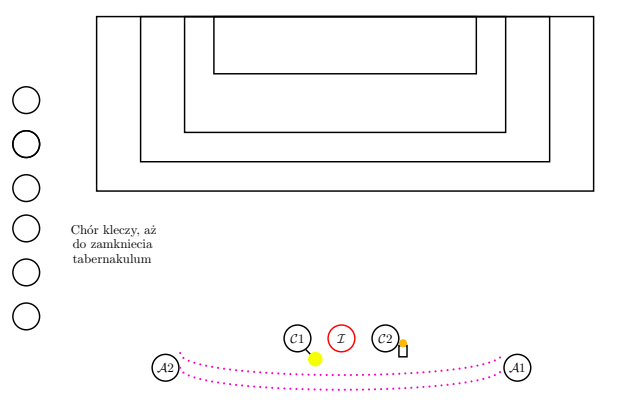

Rys. 4. Procesja do Komunii Św.

- Ministranci biorący udział w lucenarium wchodzą dwójkami do prezbiterium, tworząc w ten sposób naturalną „kolejkę” do Komunii św. Przed nimi do kolejki wchodzi księża, klerycy i \mathcal{C} , za nimi reszta ministrantów z chóru. $\mathcal{C}1$ – zależnie od ilości duchownych i ministrantów może stać do komunii sam lub w parze.
- \mathcal{C} podaje patenę pierwszemu duchownemu przyjmującemu Komunię św., albo jeśli nie ma duchownych trzyma ją sam. Po przyjęciu Komunii Św. zajmuje miejsce przy \mathcal{X} , gdzie asystuje z pateną.
- $\mathcal{C}2$ lub \mathcal{T} po przyjęciu Komunii św. zajmuje miejsce przy \mathcal{X} ze świeczką sanctusową (Rys. 5).
- \mathcal{AA} trzymający obrus przyjmują Komunię św. razem z $\mathcal{C}1$.
- Każda dwójka przystępująca do Komunii św. przyklęka jednocześnie z poprzedzającą parą, wchodzi na stopnie i klęka na dwa kolana. Po przyjęciu komunii znów przyklęka jednocześnie z parą stojącą za nimi. Ze stopni ołtarza schodzimy w lewo – do chóru.
- Po przyjęciu Komunii Św. przez ministrantów \mathcal{AA} wstają i przechodzą do miejsca udzielania komunii wiernym. Z pateną i świeczką sanctusową asystują \mathcal{CC} (Rys. 6).

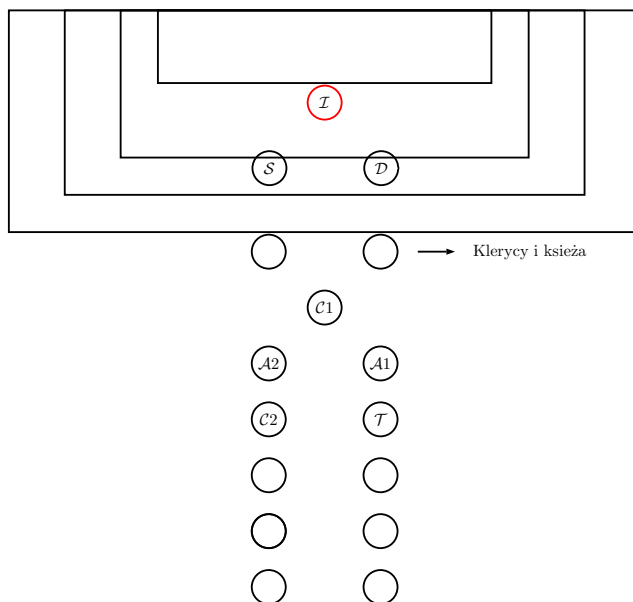
Rys. 5. W trakcie udzielania Komunii Św. ministrantom

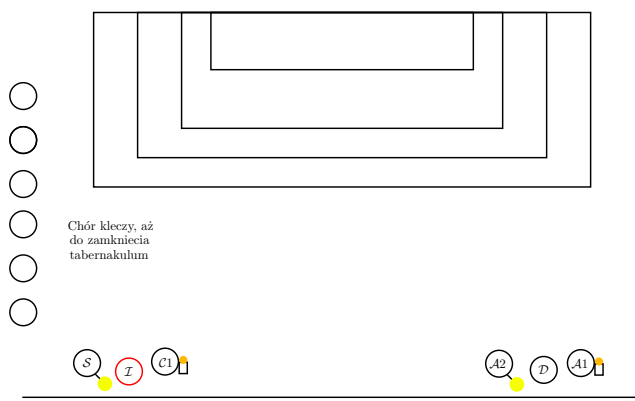
Rys. 6. W trakcie udzielania Komunii Św. ludowi

5.3 MSZA SOLENNA – BEZ OBRUSU KOMUNIJNEGO

- Podczas śpiewu *Agnus Dei* przekazywany jest znak pokoju – \mathcal{S} przekazuje go duchownym w chórze i $\mathcal{C}\mathcal{C}$.
- Ministranci biorący udział w lucernarium wchodzić dwójkami do prezbiterium, tworząc w ten sposób naturalną „kolejkę” do Komunii św. Zostawiają przed sobą miejsce dla duchownych, mających przyjąć Komunię. Za nimi ustawia się reszta ministrantów (Rys. 7)
- Jeśli \mathcal{D} lub inny kapłan rozdaje Komunię św., \mathcal{C} asystuje ze świeczką \mathcal{X} , a $\mathcal{A}\mathcal{A}$ z pateną i świeczką asystują \mathcal{D} (Rys. 8).

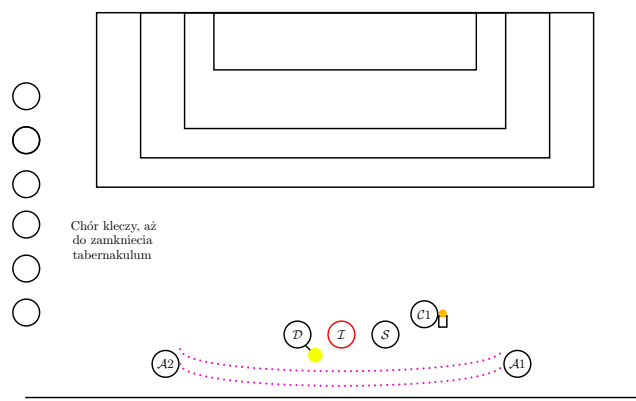
Rys. 7. W trakcie udzielania Komunii Św. ludowi (diakon rozdaje)

Rys. 8. W trakcie udzielania Komunii Św. ludowi (diakon rozdaje)

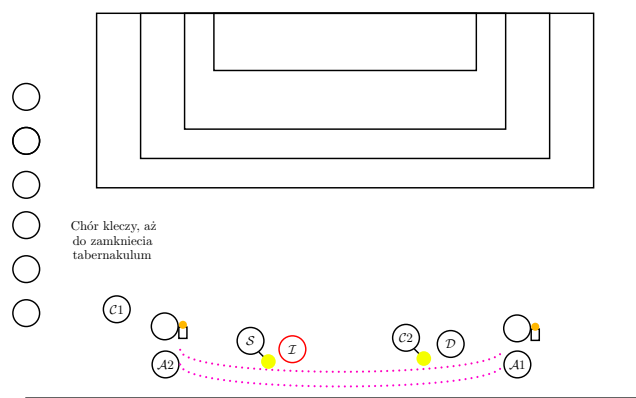
5.4 MSZA SOLENNA – Z OBRUSEM KOMUNIJNYM

- Po ewentualnym. odebraniu znaku pokoju $\mathcal{A}\mathcal{1}$ bierze z kredencji obrus komunijny, razem z $\mathcal{A}\mathcal{2}$ kłękają pośrodku, wchodzą na najwyższy stopień ołtarza i kłęcząc przodem do siebie trzymają rozłożony obrus.
- Porządek Komunii Św. (patrz obrazki przy mszy śpiewanej z obrusem)
 - \mathcal{D} i \mathcal{S}
 - kapłani, klerycy
 - $\mathcal{A}\mathcal{A}$ trzymający obrus i $\mathcal{C}\mathcal{1}$
 - $\mathcal{C}\mathcal{2}$ i \mathcal{T}
 - reszta ministrantów.

Rys. 9. W trakcie udzielania Komunii Św. ludowi (\mathcal{D} nie rozdaje)

- Jeśli \mathcal{D} nie rozdaje komunii, razem z \mathcal{S} asystują \mathcal{X} . Podąża za nimi $\mathcal{C}1$ ze świeczką sanctusową (Rys. 9).
- Jeśli \mathcal{D} lub inny kapłan rozdaje komunię przy ohrusie (Rys. 10):
 - \mathcal{X} asystuje \mathcal{S} z pateną
 - \mathcal{D} asystuje $\mathcal{C}2$ z pateną
 - dwóch wyznaczonych ministrantów z chóru po przyjęciu Komunii zapala świecezki i przy udzielaniu komunii wiernym, kłęczą ze świecezkami po dwóch stronach ohrusa.

Rys. 10. W trakcie udzielania Komunii Św. ludowi (\mathcal{D} rozdaje)

6 SZCZEGÓŁY DOTYCZĄCE GŁÓWNIIE MSZY BARDZIEJ UROCZYSTYCH I SOLENNYCH

Na tych mszach często występują dodatkowe elementy, niezbyt często praktykowane, dlatego warto będzie raz na zawsze ustalić odpowiednią wersję ich wykonania, we wszystkich zdarzających się wariantach.

W miarę możliwości do dużych mszy wyznaczamy dwóch ceremoniarzy: $\mathcal{C}1$ zwyczajnie asystuje \mathcal{X} przy ołtarzu, a $\mathcal{C}2$ prowadzi procesję i lucernarium, ustawia dwójki do komunii, a także na bieżąco uzupełnia braki i niedociągnięcia.

Kolejność okadzania (po \mathcal{X})

- w solennej
 - \mathcal{D} okadza
 - * księży w chórze
 - * kleryków w chórze
 - * \mathcal{S}
 - \mathcal{T} okadza
 - * \mathcal{D}
 - * \mathcal{C}
 - * \mathcal{AA}
 - * ministrantów
 - * lud
- w śpiewanej \mathcal{T} okadza
 - księży w chórze (każdego osobno)
 - kleryków (w chórze lub służących do Mszy)
 - \mathcal{C} (jeśli nie jest klerykiem)
 - \mathcal{AA}
 - ministrantów
 - lud